

1. ΘΕΜΑ

Περιφραστικοί ρηματικοί τύποι με το *έχω*: σχηματισμός

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

έχω φάει

είχα μιλήσει

θα έχω τελειώσει

θα είχες χτυπήσει

ας έχεις διαβάσει

ας είχε ζυπνήσει

να έχει δώσει

να είχε έρθει

έχοντας φύγει

3. ΕΠΠΕΔΟ-ΒΑΘΜΟΣ ΔΥΣΚΟΛΙΑΣ

B, Γ και Δ ΚΕΓ, 2 και 3 ΕΚΠΑ

4. ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΓΝΩΣΗ

Ενεστωτικό και αοριστικό θέμα

Σχηματισμός οριστικής και υποτακτικής

Η σειρά των στοιχείων του ρηματικού συνόλου

5. ΠΙΘΑΝΑ ΛΑΘΗ

(α) Αδυναμία αναγνώρισης της συντακτικής σχέσης των δύο μερών του ρηματικού τύπου (με εσφαλμένη αναγνώριση του *έχω* ως πλήρους ρήματος).

(β) Αδυναμία σχηματισμού ορθού συνοπτικού τύπου του ρήματος (λ.χ. **έχω φεύξει*, **είχε σκοτωστεί*).

(γ) Παραγωγή προσωπικών δομών (λ.χ., **έχω φάω*, **είχες φύγεις*).

(δ) Παραγωγή δομών με διαταραγμένη εσωτερική σειρά του ρηματικού συνόλου (λ.χ., **ας είχες το διαβάσει*, **να μην είχες του το πει*, **διαβάσει έχω*).

6. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Το βοηθητικό ρήμα *έχω* σχηματίζει διάφορους συστηματικούς συνδυασμούς με το «μη παρεμφατικό» τύπο του ρήματος που παραδοσιακά θεωρούνται «χρόνοι» του ρήματος (οι τύποι *έχω γράψει*, *είχα γράψει*, *θα έχω γράψει*) ή «συντακτικές εγκλίσεις» (οι τύποι *θα είχα γράψει*, *ας / να έχω γράψει*, *ας / να είχα γράψει*).

Ο τύπος *γράφει* παραδοσιακά ορίζεται ως «απαρέμφατο», όρος που δικαιολογείται ιστορικά, αλλά που δημιουργεί συγχύσεις κατά τη σύγκρισή του με το απαρέμφατο της αρχαίας και άλλων γνωστών γλωσσών. Ο όρος «απαρέμφατο» (όπως και ο όρος «μη παρεμφατικός τύπος») χαρακτηρίζουν επαρκώς την άκλιτη, αμετάβλητη μορφή του. Συντακτικά όμως ο όρος «απαρέμφατο» δημιουργεί άλλες προσδοκίες. Ανεξάρτητα από την ονομασία του πάντως, η μόνη λειτουργία αυτού του τύπου είναι να συμμετέχει μαζί με κάποιον τύπο του *έχω* στο σχηματισμό αυτών των «συντελικών» δομών.

Στις δομές αυτές, το *έχω* φέρει σχεδόν όλες τις γραμματικές πληροφορίες που κανονικά φέρει ένα ρήμα (στοιχεία χρόνου, έγκλισης, προσώπου και αριθμού) και υπό αυτή την έννοια είναι βοηθητικό: κυριολεκτικά βοηθά το κύριο ρήμα να σταθεί σε πρόταση, δεδομένου ότι το ίδιο το ρήμα (στον τύπο *γράφει*, *πει*, κτλ.) είναι απλώς χαρακτηρισμένο ως

προς την όψη – και του λείπουν όλες οι άλλες πληροφορίες που θα επέτρεπαν να λειτουργήσει ως ρήμα σε μια πρόταση από μόνο του.

Οι χρήσεις των διαφόρων τύπων παρουσιάζονται σε άλλα ειδικότερα δελτία.

7. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Ο σχηματισμός των σχετικών τύπων παρουσιάζεται ως συνδυασμός διαφόρων τύπων του *έχω* με τον τύπο *γράφει*. Σε πολλά εγχειρίδια ο τύπος *γράφει* αναφέρεται ως απαρέμφατο, ως γ' ενικό πρόσωπο της υποτακτικής αορίστου, ως αοριστικό θέμα + *ει*, ως γ' πρόσωπο της υποκακτικής χωρίς το *να*. Ίσως ο πιο εύκολος τρόπος περιγραφής του να εξαρτάται από την ηλικία, τις γνώσεις και τα χαρακτηριστικά των μαθητών.

Σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να γίνει σαφές ότι ο τύπος αυτός παραμένει αμετάβλητος και ότι όλες οι απαραίτητες συντακτικές πληροφορίες του ρηματικού συνδυασμού βρίσκονται πάνω στο *έχω*.

Ως προς τη σημασία τους, το κοινό χαρακτηριστικό αυτών των τύπων είναι η ολοκλήρωση της πράξης που περιγράφει το κύριο ρήμα πριν από κάποιο χρονικό σημείο (το οποίο ορίζεται από τη μορφολογία του *έχω* ή, στην περίπτωση του «γερονδίου», από το ρήμα από το οποίο εξαρτάται). Κατά τα άλλα, ισχύουν όσα αναφέρονται στα σχετικά δελτία για τις εγκλίσεις, τις τροπικότητες και τη χρονική αναφορά του κάθε συγκεκριμένου τύπου.

Τέλος, το ότι δε σχηματίζουν προστακτική ο «παρακειμένος» και ο «υπερσυντέλικος» δεν μπορεί να αποδίδεται στα σημασιολογικά τους χαρακτηριστικά – δεδομένου ότι οι χρήσεις τους με το *ας* και το *να* σε κύριες προτάσεις αντιστοιχούν λίγο πολύ σε χρήσεις προστακτικής (όπως και οι αντίστοιχες χρήσεις όλων των άλλων ρηματικών τύπων – βλ. σχετικά δελτία). Εξάλλου, αντίστοιχες «προστακτικές» χρήσεις εμφανίζονται άνετα σε άλλες «συντελικές» δομές (του «παρακειμένου β'» κ.ο.κ. – βλ. σχετικό δελτίο): *να είσαι ντυμένος – έχε αναμμένη τη μηχανή...*

8. ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΣΥΝΑΦΗ ΘΕΜΑΤΑ

AT4: Αναφορά στο μέλλον με το *θα*

AT5: Πιθανολογικές χρήσεις του *θα*

AT16: Συνδυασμοί του *να* σε κύριες προτάσεις

AT19: Επιρρηματικές προτάσεις με *να*

AT18: Ονοματοποιημένες προτάσεις με *να*

ΓΓ32: Συμπληρωματικές προτάσεις με *να*-πρόταση

ΓΓ27: *ας* + ρηματικός τύπος

AT57: Σπανιότερες συντελικές δομές με τα *είμαι / έχω*

9. ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ ΣΕ ΥΛΙΚΟ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Γλωσσικές Ασκήσεις: 273-289, 303, 491-493.